

служби комбікормових заводів мають переорієнтуватись на збут комбікормів населенню. Великим комбікормовим заводам було б доцільно створити власну торгівельну мережу та переорієнтуватися із оптової торгівлі на дрібнооптову та роздрібну торгівлю. Враховуючи актуальність проблеми забезпечення комбікормової промисловості високобілковими компонентами в достатньому обсязі та за доступними цінами, необхідно повніше використовувати відходи вітчизняних борошномельних підприємств, м'ясокомбінатів, молокозаводів та олійно-жирових заводів, а також налагодити міжрегіональні зв'язки із заводами, що виробляють рибне борошно та інші важливі компоненти.

УДК 331.104:631.477.7

РОЗВИТОК ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ МИКОЛАЇВЩИНИ НА ПОРЕФОРМНОМУ ЕТАПІ

Н.В.Прижигалінська, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Кардинальні зміни в аграрному секторі України в останні роки вимагають ефективного управління трудовими ресурсами. Його сучасна особливість полягає у потребі гармонізації інтересів особистості, колективу підприємства, всього суспільства. Важливо врахувати, що Конституція гарантує громадянам України право на працю відповідно до уподобань, здібностей, професійної підготовки, освіти згідно з суспільними потребами. Усвідомлюється необхідність розглядати людей як багатство підприємств, а витрати на формування, мотивацію, розвиток людських ресурсів — як особливий вид інвестицій, що стають вагомим чинником підвищення конкурентоспроможності та виживання в ринкових умовах. Викладене зумовлює актуальність дослідження управління трудовими ресурсами аграрного сектору на пореформеному етапі.

Трудові ресурси вивчали і нині опрацьовують такі вчені як

О.Г.Бугуцький, В.С.Дієспєров, Й.С.Пасхавер, В.П.Бабич, Д.П.Богиня, П.П.Борщевський, Ф.В.Зінов'єв, В.В.Кучер, І.А.Маслова. Узагальнюючи їх здобутки, трудові ресурси найдоцільніше розглядати як сукупність носіїв робочої сили, яка здебільшого визначається демографічною структурою населення, встановленими межами працездатності як тих, що беруть участь у процесі праці, створенні споживчих вартостей і соціально-культурних цінностей, так і потенційно здатних до суспільно-корисної діяльності. До них належать переважно працездатне населення у працездатному віці, а також пенсіонери і підлітки віком 14-16 років, зайняті у суспільному виробництві. До трудових ресурсів не належать інваліди праці чи дитинства працездатного віку, не зайняті у господарстві, а також не зайняті пенсіонери працездатного віку.

На кінець 2002 року на території Миколаївської області проживало 1251,5 тис. осіб, з них трудові ресурси склали 596,9 тис. чоловік, що становило 47,7% від загальної кількості населення. Частка жителів міста — 68%, а сільської місцевості — 32%. З усіх трудових ресурсів 596,9 тис. осіб (95,1%) знаходяться у працездатному віці, 29,1 тис. осіб (4,9%) — зайняті особи пенсійного віку і підлітки. Структура зайнятих за статевими групами розподілилась наступним чином: чоловіки — 51, жінки — 49% відповідно. Серед безробітних домінують представники чоловічої статі — 58 % [1].

Джерела і форми відтворення трудових ресурсів залежать насамперед від демографічної ситуації, що склалася в регіоні, а також від наявних резервів зміцнення трудового потенціалу, включаючи підвищення якості відтворення робочої сили та її раціональний перерозподіл між різними галузями економіки. А це визначається можливостями технічного переоснащення галузей промисловості і сільського господарства, рівнем механізації виробничих процесів, динамікою використання, розвитком засобів так званої малої механізації.

Отже, на перший план висуваються соціально-економічні проблеми, зумовлені інтенсифікацією праці, раціональним використанням потенційних можливостей трудових ресурсів.

Низька народжуваність впливає на формування трудових ресурсів Миколаївщини неоднозначно. З одного боку, вона ускладнює його, бо стає щораз менше дітей, а потім і молоді, яка вступає в працездатний вік, і виникає дефіцит робочої сили з огляду на заміну вибулих, а з другого боку — спрощує, бо жінки менше зайняті піклуванням про дітей і активніше займаються суспільним виробництвом. Але негативні наслідки такої народжуваності є вагомішими, ніж “позитивні”.

Рівень народжуваності, звичайно, визначає темпи приросту трудових ресурсів. Але вони певною мірою залежать від смертності. Тому треба вживати заходи щодо скорочення смертності осіб у найбільш працездатному віці (30-50 років). Слід додати, що на сучасному етапі дуже актуальною є боротьба з дитячою смертністю, яка є найвищою в Європі. На сьогодні статистика вище згаданих показників “б’є в дзвони”, адже в середньому на Миколаївщині станом на 31 грудня 2002 року рівень народжуваності склав 8,4, тоді як рівень смертності майже вдвічі вищий — 16,5 [1].

Вступ підлітків у працездатний вік — найважливіше джерело відтворення трудових ресурсів, але в сучасних умовах науково-технічний прогрес ставить значно вищі вимоги до якості підготовки робочої сили, а соціальний прогрес ставить щоразу вищі вимоги до підвищення культурно-освітнього рівня народу. Тому, доцільним є ширше охоплення молоді навчанням у середніх спеціальних закладах і вищій школі. В контингенті молоді, що вступає в працездатний вік, значна частина осіб отримує загальну середню освіту, одержує необхідну професійну підготовку. Як наслідок, зростає кількість учнів і студентів у складі працездатного населення.

Все це дещо скорочує наступний період трудової діяльності поколінь, але ці втрати потім щедро компенсуються якістю праці, вищою її продуктивністю завдяки високій її кваліфікації.

Джерелом поповнення трудових ресурсів є їх перерозподіл між сферами та галузями, а також можливе залучення частини осіб, зайнятих у домашньому допоміжному господарстві. Проте в домашньому господарстві потрібна зайнятість у масштабах, що

визначаються кількістю дітей віком до року і понад рік у сім'ях, а також для догляду за хворими, інвалідами та ін.

Використання праці осіб пенсійного віку — складна економічна і соціальна проблема. По-перше, залучення до суспільного виробництва пенсіонерів — це додаткове джерело поповнення робочої сили, оскільки пенсіонери мають великий виробничий досвід. По-друге, участь їх у суспільному виробництві підвищує їх матеріальну зацікавленість. По-третє, надання людям пенсійного віку права працювати у господарстві сприяє поліпшенню їх морального стану, здоров'я і сприяє продовженню життя. Однак в умовах зростання безробіття в регіоні використання праці цих категорій населення має зменшуватися.

Актуальним на сьогодні є також розподіл зайнятого населення за формами власності (табл. 1).

Таблиця 1

**Кількість зайнятого населення
за місцем проживання та формами власності**

Зайняте населення	Всього		
	2000 р.	2001 р.	2002р.
<i>у тому числі за формами власності, %</i>			
Державна	41,9	40,8	38,1
Колективна	35,6	28,8	28,8
Приватна	22	30,3	32,9
Міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав	0,5	0,1	0,2
Міське зайняте населення, осіб	340841	343099	343599
<i>у тому числі за формами власності, %</i>			
Державна	47,9	44,6	40,3
Колективна	28,6	30,8	31,9
Приватна	22,7	24,5	27,6
Міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав	0,8	0,1	0,2
Сільське зайняте населення, осіб	163535	183223	188525
<i>у тому числі за формами власності, %</i>			
Державна	29,3	33,6	34,1
Колективна	50	25,2	23,2
Приватна	20,7	41,1	42,6
Міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав	-	0,1	0,1

Протягом періоду дослідження спостерігається тенденція збільшення кількості зайнятого населення. Порівняно з даними 2000 року, на кінець 2002 року кількість зайнятого населення зростає майже на 5,5% (27748 осіб), в тому числі міське зайняте населення — на 0,8% (2758 особи), сільське — на 15,3% (24990 особи). Зайнятість населення за формами власності також змінюється з роками, а саме: зменшується кількість зайнятих в державних організаціях, підприємствах, установах (на 7,6 в.п.), і збільшується питома вага зайнятих серед колективних і приватних форм власності (відповідно на 3,3% та 4,9%).

Слід відмітити зрушення серед сільського зайнятого населення: майже вдвічі скоротилася кількість зайнятих в господарствах з колективною формою власності, та зростає на 21,9 в.п. питома вага зайнятих в господарствах приватної форми власності в 2002 році в порівнянні з 2000 роком. Це насамперед пов'язано із змінами, що відбуваються в аграрному секторі.

Розв'язання проблем зайнятості в агропромисловому комплексі пропонується здійснювати комплексно. Для цього необхідно: розробляти і впроваджувати державні, галузеві і регіональні програми підтримки виробництва сільськогосподарської продукції та її переробки, сприяти розвитку нових форм і видів прикладання праці; стимулювати розвиток на селі переробної та інших видів промисловості, сфери послуг та інших видів несільськогосподарської діяльності; створювати робочі місця шляхом застосування скорочених процедур реєстрації суб'єктів господарювання в сільському господарстві і підприємствах сфери обслуговування, спрощення форм оподаткування і звітності тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Праця Миколаївщини 2002: Статистичний збірник // Миколаївське обласне управління статистики; стор. 369; Вих. № 14-258 від 19.09.03р.
2. Державна програма зайнятості населення на 2001-2004 роки
3. Є.П. Качан, Д.Г. Шушпанов Управління трудовими ресурсами: Навчальний посібник. - К.: Вид. Дім "Юридична книга", 2003. - 258 с.